

О. В. Гришук, Т. І. Дудаш, Т. І. Пашук, С. П. Рабінович, Л. В. Ярмол, Ю. І. Анохін ; за заг. ред. П. М. Рабіновича. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2005. – 332 с.

*Пивовар І. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

СУДДЯ, ЯК НОСІЙ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Судова влада в Україні належить лише судам, суддям та представникам народу, які у визначених законом випадках залучаються до здійснення правосуддя. Судді наділені виключним правом реалізовувати судову владу, вирішувати всі правові конфлікти, що виникають у суспільстві, вони виконують свої обов'язки на професійній основі. Судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону (ст. 129 Конституції України) [1, с. 36]. Неповага до судді передбачає встановлену законом відповідальність. Вимоги та рішення суддів при здійсненні ними повноважень обов'язкові. Невиконання вимог та рішень суддів тягне встановлену законом відповідальність.

При зайнятті посади професійного судді людина наділяється можливістю розглядати всі правові спори, конфлікти, які виникають у суспільстві, державі в цілому. З моменту призначення чи обрання на посаду і протягом усього строку перебування в цьому статусі усі соціальні ролі, що виконуються суддею, можна розділити на службові та неслужбові.

Службові ролі пов'язані з виконанням суддею в державі функцій судової влади. Статус носія судових повноважень залежить від місця суду, судової влади в державі, принципів функціонування суспільства.

Саме тому статус судді в державі, суспільстві в цілому традиційно розглядається в сучасному світі як найточніший показник розвиненості правових засад, основним критерієм усвідомлення та сприйняття конкретним соціумом цінностей правової держави, громадянського суспільства.

Правовий статус судді характеризує обсяг правових можливостей, певну міру свободи поведінки носія судової влади. За своєю сутністю він є спеціальним різновидом професійного статусу, оскільки йдеться про виняткові правові можливості посадової особи судової влади, якій надаються відповідні правові можливості для ефективного здійснення професійної діяльності.

Під правовим статусом суддів розуміють порядок набуття статусу, сукупність їх прав та обов'язків, вимоги, що ставляться до суддів, правові гарантії, які дозволяють суддям здійснювати свої повноваження згідно з законом, порядок притягнення суддів до юридичної відповідальності та звільнення з посади [5, с. 125].

Основні засади правового статусу суддів визначені в Законі України “Про статус суддів”. У Конституції України міститься положення, за яким від суддів вимагається утримання від будь-якої участі у політичній або профспілковій діяльності, отримання іншого представницького мандата; обіймання будь-яких інших оплачуваних посад, виконання іншої оплачуваної роботи, крім наукової, викладацької та творчої.

Вимога про несумісність обумовлюється декількома обставинами. По-перше, забороняючи поєднувати судову діяльність з іншою, крім дозволеної законом. По-друге, це обмеження прав людини, яка обіймає посаду судді, спрямовано на забезпечення належного і сумлінного виконання професійних функцій. Так, ст. 5 Закону України “Про статус суддів” встановлює, що суддя має право займатися дозволеним видом додаткової трудової діяльності лише у вільний від роботи час. По-третє, зазначена заборона запобігає можливості використання суддею свого службового становища в особистих цілях, що сприяє збереженню необхідного авторитету судової влади, безсторонності суддів.

Обмеження конституційних прав і свобод суддів здійснюється шляхом:

- заборони брати будь-яку участь у політичній або профспілковій діяльності;
- обмеження свободи вибору виду додаткової трудової діяльності.

Також умовами, що забезпечують неупереджене здійснення суддею своїх професійних функцій, повинно бути законодавче закріплення незалежності суддів, високий рівень їх професійної правосвідомості, внутрішнє сприйняття кожним суддею правил змагальності судового процесу. Такий підхід до статусу носія судової влади забезпечить йому високий авторитет у суспільстві [8, с. 324].

Судові рішення повинні ґрунтуватися виключно на законі, забезпечуючи тим самим підтримання існуючого в державі режиму законності [4, с. 52]. Судді України користуються всіма правами та основними свободами людини і громадянина, за винятком встановлених національним законодавством обмежень, обумовлених особливостями правового статусу.

Права й обов’язки суддів найбільш повно визначають ступінь їх поведінки. Забезпечуються і гарантуються державою.

Суддя зобов’язаний при здійсненні правосуддя дотримуватись Конституції та законів України, забезпечувати повний, всебічний та об’єктивний розгляд судових справ з дотриманням встановлених законом строків. Тобто однієї справедливості недостатньо, має забезпечуватись ще й своєчасність. Затягування розгляду судових справ свідчить про невиконання службового обов’язку суддею. Крім того, суддя повинен займатись лише правосуддям. Діяльність судді має здійснюватись тільки в органах судової влади для запобігання зловживань та необ’єктивності у вирішенні справ. Закон зобов’язує суддю не розголошувати відомості, які становлять державну, військову, службову, комерційних та банківську таємницю, таємницю нарадчої кімнати, відомості про особисте життя громадян та інші відомості про які він дізнався

під час розгляду справи в судовому засіданні і про нерозголошення яких було прийнято рішення закритого судового засідання. Дотримання вимог сумлінного і професійного виконання обов'язків судді передбачає вдосконалення професійної майстерності, систематичне підвищення кваліфікації.

Невиконання або неналежна реалізація суддею обов'язків може призвести до істотних змін у його правовому становищі, навіть до втрати статусу носія судової влади. За неналежне виконання цих обов'язків суддя притягується до дисциплінарної відповідальності.

Отже, правовий статус судді є цілісною правовою категорією, що характеризує весь спектр як юридичних можливостей, так і соціально-психологічних якостей людини, на яку покладена функція здійснення судової влади в державі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), від 28 червня 1996. – С. 49.
2. Коментар до Конституції України. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1998. – С. 330.
3. Загальна теорія держави та права : підручник. – К. : Кондор, 2005. – С. 225.
4. *Фіолевський Д. П.* Судова влада і правоохоронна система України : навч. посібн. – 2006. – С. 316.
5. *Скакун О. Ф.* Теорія держави і права. – Харків : Консум, 2001. – С. 334.
6. *Пендюра М. М.* Теорія держави і права : посібник для підготовки до іспитів. – К. : ТЕКСТ, 2009. – С. 96.
7. *Копейчиков В. В.* Правознавство : навч. пос. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – С. 480.
8. *Ющик О. І.* Теоретичні основи законодавчого процесу : монографія. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – С. 519.

*Погоріла Л. П.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

СТВОРЕННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ЗМІ – ШЛЯХ ДО ДЕМОКРАТИЧНОГО ПОСТУПУ ДЕРЖАВИ

В умовах сьогодення зміцненню і удосконаленню правових гарантій свободи слова та інформаційного суверенітету держави, встановленню цілісного інформаційного простору, захищеного від контролю та монополізації з боку суб'єктів державної влади і приватних осіб, як показує практика міжнародного права, сприяє створення недержавних ЗМІ – незалежних та неупереджених носіїв і розповсюджувачів інформації, які є одним з елементів громадянського суспільства та виступають своєрідним індикатором рівня демократії держави.